

KEDVES DIÁKOK!

Ti már 10-11 évesek vagytok. Az ilyen korú lányok és fiúk általában az 5. évfolyamon tanulnak – sok más mellett például – magyar nyelvet is. Az előző évfolyamokon megismertetek néhány alapvető helyesírási szabályt, és alkalmaztátok is azokat a napi írásgyakorlatotokban. Melyek ezek? A mondathatárok jelölése, a közismert tulajdonnevek írása, az egyszerű szavak elválasztásának szabályai.

Most, az 5. évfolyamon a beszéd hangzásával, mindenekelőtt a hangsúllyal, a hangletjtéssel, a beszéddallammal, valamint a beszédszünet és a beszédtempó alapvető tudnivalóival ismerkedtek meg, foglalkoztok tudatosan, hogy beszédetek természetes, középhangerejű, érthető, tisztán képzett beszédhangokból formálódjék.

Ezen az évfolyamon tanulmányozni fogjátok **a szavak jelentését, alaki viselkedésüket, mondatbeli szerepüket és kommunikációs funkciójukat**. Érdekes megfigyelések közben nélkülözhetetlen tudnivalókhoz juttok **a szószerkezetek világáról**.

Elengedhetetlen a 10-11 éves diákok számára a szavak hangalakja és jelentése kapcsolatának megfigyelése. Izgalmas kihívás az állandósult szókapcsolatokkal is megismerkednetek. Minden bizonnal érdeklődtök szókincsünk változása, régi és új szavaink, kifejezéseink iránt.

Bizonyára többféle érdekes mondattal is talákoztok ebben a tanévben, különösen a szerkezetük sajátosságaira figyeltek majd. Azt, hogy a beszélőnek miképpen alakul a viszonya a közlés (a mondat) valóság tartalmához, vagyis miképpen alakul a közlendő modalitása, már az olvasástanulás kezdete óta figyelitek; most elmélyülhettek annak a vizsgálatában, hogy milyen is lehet a mondat a beszélő szándéka szerint.

Ötödikesként érdemes szembesülnötök azzal, hogy **az írott nyelvnek szabályai (normái) vannak**, és ezeket leggyakrabban **a magyar helyesírás alapelvei** gondolatkörben szokás összefoglalnunk. Ne hanyagoljátok el a magyar helyesírás további alapvető szabályainak megismerését és alkalmazását se! A helyesírási rendszer nyelvtani alapjainak felismerése, vagyis a formatudásotok (az ismereteitek) bővítése hozzátartozik igényeségetek színvonalához. És mivel **a magyar beszédhangok rendszerével**, a magánhangzók, a mássalhangzók és a velük összefüggő alapvető hangtörvények megfigyelésének, elemzésének köszönhetően gazdag tudásotok lesz, képesek lesztek már 10-11 évesen tanári irányítással és önállóan is javítani az írásbeli munkáitokat. Ne feledjétek, hogy nélkülözhetetlenek a helyesírási kézikönyvek, ebből adódóan ezek használatában minél előbb minél nagyobb fokú gyakorlottságra törekedjétek! Legelőször is *A magyar helyesírás szabályai 12. kiadása* (AkH¹²) váljék természetes társatokká tanulmányaitokban!

Most elétek tesszük azokat a **nyelvtani-helyesírási fogalmakat**, szakkifejezéseket, amelyek megkerülhetetlenek a 10-11 évesek okos, szorgos előrehaladásában. Tekintettel arra, hogy a Tinta Könyvkiadónak ez a kötete az 5. évfolyamos diákoknak elsősorban az írásbeli nyelvhasználatát, helyesírását formálja, erősíti, illetőleg segíti annak ellenőrzését, ezért csak az itt következő ismeretkörök szerepelnek a kiadványban:

- a) a magyar ábécé; a magyar helyesírás alapelvei: a kiejtés elve, a szóelemzés elve, a hagyomány elve, az egyszerűsítés elve; az elválasztás;
- b) a magyar magán- és mássalhangzók; a hangrend, az illeszkedés, a teljes hasonulás, a részleges hasonulás, a kiesés, az összeolvadás, a rövidülés;
- c) a magyar szavak szerkezete, szótő, toldalékok: képző, jel, rag.

Abból a tapasztalatból indultam ki a **Helyesírási gyakorlatok és tollbamondások** sorozat készítésekor, hogy a nyelvtani ismeretek és a helyesírási szabályok tudása kölcsönösen segíti a biztonságosabb helyesírást. Természetesen ebben a kiadványban nem szándékozom az iskolai anyanyelvi/magyar nyelvi tanulmányaitok körét tovább szélesíteni. A tananyagnak azokhoz a helyesírással összefüggő témáihoz igyekszem segítséget nyújtani, amelyek elsajátítása a magyar nyelvű helyesírási feladatok megoldásával fejleszthető, erősíthető elemzéssel, a figyelem összpontosításával, szabályalkotással, összehasonlítással stb. Egyértelmű, hogy a Helyesírási gyakorlatok és tollbamondások sorozat elsősorban a helyesírási ismeretek megszilárdítását és a velük kapcsolatos gyakorlati tudás fejlesztését szolgálja. Most nem vállalkoztam, nem vállalkozhattam a magyar nyelvtan tantárgy egyéb témaköreinek áttekintésére, azok gondozására. E sorozat köteteinek másféle szerepet szántam, mint ha a nyelvtankönyveteket írtam volna meg, ugyanis itt a helyesírási ismereteitek erősítésére és a tudásotok ellenőrzésére nyílik lehetőség a gyakorlatokkal, a feladatokkal, a tudáspróbákkal, a tollbamondásokkal. **Gyakorlatnak** tekintek minden kiegészítéssel, pótlással, táblázatban adott elemzéssel összefüggő teendőt. **Feladatnak** nevezem a diákok alkotó közreműködését igénylő teendőket. A **tudáspróbák** az egyes fejezetekben kiegészített, árnyalt, elmélyített, elsősorban a helyesírási ismereteket ellenőrzik, illetőleg ezek ellenőrzéséhez nyújtanak lehetőséget. A **tollbamondás** szakkifejezés után következő diktálándók rövidebb-hosszabb szövegek, ugyanakkor számtalan tollbamondásra alkalmas szó- és kifejezéstár található mindegyik fejezetben, közülük bátran válogathatnak kiadványunk felhasználói: a diákok, a pedagógusok, a szülők.

A gyakorlatok, a feladatok és a tudáspróbák megoldásakor és ellenőrzésekor, azok maradéktalan javításakor, ha gondotok adódik, lapozzátok fel A magyar helyesírás szabályai 12. kiadását (AkH¹²)! Alkalmazzátok az ott található **helyesírási szabályokba** foglalt **ismereteket**, **tanácsokat** és **példákat**! A helyesírással kapcsolatos tudásotokat segíti a kötet **tárgymutatója** is. Ezt a tárgymutatót érdemes akkor is fellapoznotok, amikor bizonytalanok vagytok a szabályok részletes ismeretében és alkalmazásában.¹

Javítsátok ki gondosan valamennyi munkátokat, mert a javítatlanul hagyott munka a felszínes ember benyomását keltheti!

A **Helyesírási gyakorlatok és tollbamondások** című kiadvánnyal dolgozóknak jó munkát kívánok.

Dr. H. Tóth István CSc

¹ A **Helyesírási gyakorlatok és tollbamondások** elkészítésekor A magyar helyesírás szabályai 12. kiadása (= AkH¹²) volt mérvadó.